

Pædagogisk læreplan

Klynge NB C

2024

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde.

Forord

Hvem er vi?

I Klynge NB C er vi 6 daginstitutioner med børn fra 0-6 år. Vores daginstitutioner er forskellige i rammer og tilbud, men uanset, hvor forskellige vi kan virke i vores mangfoldighed med pluspladser, udflytterbørnehave, og skovbus, så er vi alle fælles om kerneopgaven:

At bidrage til, at barnet har mod på livet selv og sammen med andre.

Derfor har vi udviklet en fælles læreplan for hele klynge NB C.

En stor del af børnene på indre Nørrebro har deres daglige gang i vores huse. Vi er sammen om ansvaret for, at børnene får de bedste muligheder for trivsel, udvikling, læring og dannelse. Vi ønsker at give hvert enkelt barn de bedste kort på hånden til at klare sig videre i uddannelse og mestring af deres liv. Vi ved, at børnenes mulighed for udvikling afhænger af kvaliteten af vores pædagogiske læringsmiljøer.

Vi er forskellige huse med forskellige kulturer, hvilket er med til at berige og udfordre det faglige fællesskab. Sammen kan vi være med til at stille skarpt på høj kvalitet og finde frem til, det der virker.

Derfor er vores ambition at sikre pædagogisk høj kvalitet i alle enheder. Dette kan kun gøres ved at flytte fokus fra, at den enkelte skal arbejde kvalitetsbevidst til, at kvalitet er en fælles opgave, der skal løftes af et professionelt arbejdsfællesskab.

Læreplanen skal gøre det tydeligt for alle medarbejdere, hvad de kan forvente af hinanden, og den skal derved fungere som et arbejdsredskab til medarbejderne selv.

Læreplanen er revideret og gennemskrevet i samarbejde med medarbejdere/faglige fyrtårne fra klyngens enheder i 2024.

God læselyst.

Indhold

Forord	2
Pædagogisk høj kvalitet	4
Børnesyn	4
Dannelse og børneperspektiv	6
Pædagogisk læringsmiljø	7
Arbejdet med det fysiske og æstetiske børnemiljø	9
Leg.....	10
Læring	11
Børnefællesskaber	11
Børn i udsatte positioner	13
Forældresamarbejde	14
Sammenhæng til børnehaveklassen og fritidsinstitution.....	14
Inddragelse af lokalsamfundet	16
Alsidig personlig udvikling.....	17
Social udvikling.....	18
Kommunikation og sprog.....	20
Krop, sanser og bevægelse	22
Natur, udeliv og science	23
Kultur, æstetik og fællesskab	25
Evalueringskultur	26
Litteraturhenvisninger	27

Pædagogisk høj kvalitet

For os er der to væsentlige elementer, der skal være til stede, når man arbejder med pædagogisk høj kvalitet. Der skal være et klart værdigrundlag og et solidt vidensgrundlag.

Disse to elementer går igen i både det pædagogiske grundlag og i de seks læreplanstemaer, og det er disse, vi vil forsøge at indkapsle i læreplanen.

Vores værdigrundlag tager udgangspunkt i visionen for Klynge NB C, som er:

De 5-6-årige, der er på vej videre, har tillid til, at de kan mestre at møde det nye, udvikle sig og indgå i fremtidige fællesskaber!

En vision der har stor betydning for hele barnets institutionsliv hos os.

Vores vidensgrundlag bygger på relevant forskning bl.a. EPPSE-forskningen¹.

Hele forudsætningen for vores læreplan er, at den voksnes samspil og relation til børnene afgør kvaliteten af hele læringsmiljøet. Vi ved fra forskningen², at der er en sammenhæng mellem trykke relationer og børnenes positive udvikling. Derfor er personalets kompetencer og handlinger altafgørende for at lykkes med læringsmiljøet.

Med læringsmiljø forstår vi den samlede sum af alt, hvad der foregår i løbet af dagen. Det værende både leg, aktiviteter og rutiner. Alle disse indeholder potentiale for læring, og derfor skal personalet understøtte barnets udvikling, læring, dannelse og trivsel gennem hele dagen. Alt, hvad vi laver, skal gavne det gode børneliv. Det indebærer formål, strukturering, organisering og evaluering.

Børnesyn

I Klynge NB C er vores grundlæggende børnesyn, at vi ser barnet som en person. Det betyder, at vi møder barnet som et menneske med fire grundbehov: behov for autonomi, samhørighed, mening og mestring.³

Med inspiration fra den neuropædagogisk tilgang betragter vi barnets udviklingspotentiale som en spirende have, hvor nogle frø ligger dybt i jorden, mens andre blot er lige under overfladen. Nogle frø spirer selv og andre har brug for ekstra næring og pleje for at gro. Her er den voksnes opgave at være gartneren som skaber mulighed for at barnet får nye erfaringer og at barnets frø kan vokse og gro⁴.

I samspillet mellem voksen og barn er det den voksne, der har ansvaret for, at relationen er positiv og udviklende for barnet. Barnets trivsel skal derfor forstås ud fra de sammenhænge og vilkår, det indgår i, og kan ikke ses adskilt fra de voksne omkring det.

I en pædagogisk kontekst gælder de sammenhænge særligt den praksis, vi udøver, og de rammer, vi tilbyder. Det er sammen med andre, at vi får øje på os selv og det, vi kan sammen og hver især, og den, vi kan blive til med hjælp, støtte og anerkendelse fra andre.

¹ EPPSE: findings from Pre-school to end of Key Stage 1, <http://www.ioe.ac.uk/research/153.html>

² EVA; (2017); Kvalitet i dagtilbud-pointer fra forskning

³ Sørensen, Tea Thyrré (2021, s. 53)

⁴ Sørensen, Tea Thyrré (2020, s. 12)

Børn og børnefællesskaber i en pædagogisk kontekst

Børnefællesskaber er børnenes helt særlige steder, hvor der blandt børnene kan opstå oplevelser af dyb samhørighed, livsglæde og håb. Her kan barnet føle, at det hører til, og har et tilhørsforhold til de andre børn. Her kan barnet opbygge tillid til de voksne og tryghed i daginstitutionen som "vores" sted. Barnet får også muligheden for at være en del af et større fællesskab. Når barnet oplever glæden ved at være sammen med andre, får det også mulighed for at opleve tryghed og tillid til andre og opbygge selvværd og identitet.

Hvad kræver det af den professionelle voksne?

- **Spejling:** Når vi med nysgerrighed og et åbent sind spejler barnet, føler det sig set, og når vi spørger interesseret til det, barnet siger og udtrykker, føler det sig hørt. Vi gør os tilgængelige, og er i øjenhøjde med barnet. Vi er omhyggelige med kontakt før korrektion.⁵
 - **Børne- og vokseninitierede pædagogiske aktiviteter:** Når vi planlægger, skal der være fokus på at veksle mellem børne og vokseninitierede aktiviteter. Det bidrager til, at børnene har et børneliv, hvor de oplever at blive anerkendt, som de er og for det, de kan og vil. Børnenes leg har en værdi i sig selv, og vi skal skabe muligheder for og understøtte, at leg kan opstå, bevares, udvides og vare ved.
 - **Nærvær, omsorg og nysgerrighed:** Når barnet henvender sig, er det vigtigt at stoppe op og give barnet sin fulde opmærksomhed. Ved at sætte sig ned i øjenhøjde med barnet viser man respekt og skaber en følelse af ligeværdighed. Et smil og et åbent ansigt og kropsudtryk kan signalere venlighed og imødekommenhed over for barnet.
 - **Tilpasse sig følelsesmæssigt:** Det indebærer at den voksne afstemmer sig med barnet. At den voksne har styr på sit eget nervesystem og har ro på. Samtidig med at den voksne er opmærksom på barnets nervesystem.⁶
 - **Aktiv lytning:** At lytte aktivt og invitere til dialog gennem vedvarende fællestækning⁷ og turtagning⁸, er afgørende for at skabe en meningsfuld kommunikation med barnet. Ved at lytte opmærksomt og stille åbne spørgsmål viser man interesse og respekt for barnets tanker og følelser.
 - **Forberedelse og støtte:** Ved at forberede barnet på, hvad der skal ske, kan man skabe tryghed og forudsigelighed. Det er også vigtigt at hjælpe barnet med at regulere sine følelser og støtte det ved at præsentere positive alternativer eller løsninger i forskellige situationer.
- Refleksion og feedback:** For at udvikle praksis reflekterer vi løbende over egen rolle samt arbejder med kollegial sparring og feedback.

⁵ Sørensen, Tea Thyrré (2020, s. 12)

⁶ Sørensen, Tea Thyrré (2020, Kapitel 3)

⁷ Tagget, Brenda

⁸ De 10 sprogstrategier

Dannelse og børneperspektiv

Børnenes bidrag og perspektiver er væsentlige elementer i det pædagogiske arbejde, både i de planlagte aktiviteter og i mere uformelle læringsrum som leg og rutiner.

Gennem børnenes bidrag får det pædagogiske personale nemlig spor af, hvad det enkelte barn er optaget af, har brug for støtte til, eller selv kan mestre. Inddragelse af børnenes perspektiver giver os derfor stor viden om det enkelte barns udvikling.

Ved at inddrage børnenes perspektiver får det pædagogiske personale samtidig mulighed for at arbejde med områder, der knytter sig til børnenes evne til medbestemmelse og udvikling af selvstændighed. Her kan vi nemlig øve os i indlevelse i andres følelser og handlinger og solidarisk handlen i forhold til andre i et større fællesskab.

Demokratisk dannelse

Inddragelse af børnenes perspektiver støtter barnet til at finde mening og opleve, at det har en betydningsfuld (demokratisk) stemme. Lige så snart barnet bliver set, hørt og forstået som en aktiv deltager af de voksne får det mulighed for at forankre værdier og viden i egen personlighed.

Når de voksne og børnene i fællesskab stiller spørgsmål, er opmærksomme og tålmodige, er det den demokratiske dannelse, vi øver os på.

Den dannelse, der her er tale om, er en form for dannelse, som ikke blot kommer gennem opdragelse og formelle læringsrum, men i lige så høj grad gennem de erfaringer og oplevelser, barnet får i samspil med andre.

For at arbejde med inddragelse af barnets perspektiver og fremme demokratisk dannelse er der nogle vigtige principper, der bør integreres i planlægningen af den pædagogiske hverdag.

Vi skal skabe betingelser for en alsidig udvikling hos alle børn, ikke kun med fokus på tilegnelse af kundskaber og logisk tænkning, men også ved at vægte fantasi, leg og kreativitet.

Det er vigtigt at introducere børnene for nye emner, både lette og svære, og give dem mulighed for at bearbejde og reflektere over dem samt sætte ord på deres tanker. Dette opnås gennem vedvarende fællestænkning (være nysgerrige sammen), hvilket styrker børnenes kritiske tænkning og giver dem mulighed for at bidrage til forandringer.

For at gøre aktiviteterne meningsfulde og tilgængelige for barnet eller børnegruppen er det vigtigt, at vi bruger vores observationer af barnet eller gruppen til at sætte os i barnets sted. Ved at gøre dette kan vi forstå, hvad barnet er optaget af, og hjælpe barnet med at forstå fællesskabets værdier og normer.

Pædagogisk læringsmiljø

I Klynge NB C skal kvaliteten af de pædagogiske læringsmiljøer fungere som fundamentet og stilladset for det pædagogiske arbejde. Et læringsmiljø hviler både på de strukturelle faktorer og de processuelle faktorer⁹, der findes i institutionerne. De strukturelle faktorer er ofte styret af politik på flere niveauer. Herunder gives der eksempler på, hvad disse faktorer dækker over:

Strukturelle faktorer:

- Normering
- Fysiske rammer
- Personalets uddannelse og kompetencer
- Børnegruppernes sammensætning og størrelse
- Rammernes æstetiske udformning

Processuelle faktorer:

- Relationen barn/barn og voksen/barn
- Pædagogiske didaktiske overvejelser
- Forældresamarbejdet
- Organiseringen af dagen
- Indretning af legezoner m.m.

Relationens vigtighed i læringsmiljøet

Alt pædagogisk arbejde hviler på relations arbejde, og alle børn har behov for en sikker tilknytning for at trives og være i udvikling. Ansvar for en sikker tilknytning og gode relationer ligger hos det pædagogiske personale.

De voksne skal altid være følelsesmæssigt til rådighed over for børnene. Helt konkret skal børnene opleve, at de bliver mødt i deres følelser og behov af nærværende voksne. De skal opleve at få trøst, tryghed og opmuntring på de rette tidspunkter.

De voksne fungerer som sekundær omsorgsperson for barnet, og kan derfor være barnets trygge base, når det skal ud at udforske nyt terræn.

Det lille vuggestuebarn har f.eks. brug for den sikre base, når det kravler fra stuen og ud på gangen, mens det store børnehavebarn har brug for at vide, at den voksne er der, når det kravler op i det høje klatretræ.

Det er vigtigt, at de voksne arbejder med relationerne både en-til-en og i store og små grupper.

⁹ EVA; (2017); Kvalitet i dagtilbud-pointer fra forskning

De voksnes didaktiske overvejelser har stor betydning for læringsmiljøet. Både ift., hvad det bør indeholde og hvordan det understøtter målsætning, planlægning, udførelse og evaluering. Derved sikres refleksion og udvikling i praksis.

Den voksnes evne til positionering

De voksne skal være bevidste om, hvordan de positionerer sig i forhold til børnegruppen i aktiviteter og leg. Nogle gange er der behov for, at den voksne går 'foran', og viser børnene nye sider af verden. Derefter kan den voksne stille sig 'ved siden af' børnene, og undre sig sammen med dem. Andre gange skal den voksne følge børnenes spor ved at 'gå bagved' og observere, hvad de er optagede af¹⁰. Alle børn får det største udbytte af, at den voksne veksler mellem de tre positioner. Den voksne kan samtidigt få et stort udbytte ved at få indsigt i børnenes perspektiver.

Samtidig skal de voksne være bevidste om hvornår de skal være fyrtårn, hvor de regulerer barnets adfærd ved at instruere, og hvornår de skal være karavaneføreren, hvor de går bag om barnets adfærd ved at afstemme og samregulere.¹¹

Organisering af dagen og inddeling af børnegruppen

En tydelig organisering af dagen giver de voksne tid til at koncentrere sig om relationsarbejdet med børnene. Hvordan dagen organiseres både strukturelt og pædagogisk har altså stor indflydelse på kvaliteten af læringsmiljøerne i institutionerne.

Opdeling af børnegruppen i mindre grupper er nødvendig for at sikre alle børns lige deltagelsesmuligheder. I de mindre grupper er der bedre plads til, at alle kan blive set og hørt. Det stille barn får mere plads, og de børn, der ellers fylder meget, bliver mere rolige. Den voksne har lettere ved at være i dialog både med det enkelte barn og med børnegruppen. De mindre grupper giver ligeledes færre konflikter blandt børnene, og giver den voksne bedre mulighed for at arbejde kontinuerligt med trivsel, læring, udvikling og dannelse og se tegn på læring. Denne organisering fremmer blandt andet børnenes perspektiv, mulighed for fordybelse og chance for indflydelse.

I større grupper kan de voksne arbejde med børnenes kompetencer til at indgå som en del af et større fællesskab f.eks. på legepladsen.

Rutinernes betydning for læringsmiljøet

Forudsigelige daglige rutiner er et vigtigt fokuspunkt for det pædagogiske personale. Når hverdagen er rolig og forudsigelig med genkendelige rutiner, skaber det rum for tryghed og nærvær blandt børn og voksne.

Vi forstår rutiner som f.eks. måltider, påklædning, garderoben, overgangen mellem aktiviteter, puslesituationen osv.

Forudsigelige rytmer og rutiner giver børnene mulighed for at navigere og agere selvstændigt og aktivt i sit eget liv. Hvis de voksne ikke arbejder bevidst med rutinerne, kan børnene risikere at havne i lange ventepositioner, der skaber uoverskuelighed – særligt for børn i udsatte positioner.

¹⁰ Kragh-Muller (2015, 83-83)

¹¹ Sørensen, Tea Thyrrer (2020, s. 19)

I de daglige praktiske gøremål får børnene mulighed for at tilegne sig nødvendige kompetencer og færdigheder for at kunne være både selvstændige og selvhjulpne og derved en ligeværdig deltager i fællesskabet. At være selvbestemmende øger barnets oplevelse af at kunne mestre eget liv og øger dets selvværd.

Vi arbejder med den nærmeste udviklingszone¹². Det vil sige, at de voksne løbende reflekterer over, i hvilken grad børnene over hele dagen får passende udfordringer og muligheder. Derfor er der kontinuerligt fokus på de daglige rutiner på stuemøder og personalemøder. Fokus for tilrettelæggelsen af de daglige gøremål skal være, om børnene får mulighed for at deltage på det niveau, de er på. Dagligdagens praktiske gøremål giver derudover det pædagogiske personale mulighed for at arbejde med forpligtende fællesskaber, at være aktivt deltagende og en demokratisk medborger.

Arbejdet med det fysiske og æstetiske børnemiljø

De fysiske og æstetiske børnemiljøer er afgørende for børns trivsel og læring i daginstitutioner. Disse miljøer skal være attraktive og tilpasset til børnenes alder og udvikling, samtidig med at de giver plads til børnenes perspektiver og kreative lege. For eksempel kan legetøj og legezoner skiftes ud jævnligt, så selv gammelt legetøj kan virke nyt og spændende.

Det er vigtigt, at de voksne tager ansvar for at skabe forskellige fysiske legemiljøer, der kan rumme både vilde og stille lege, og både rolleleg og konstruktionslege. Ved at skabe små afgrænsede områder i det store stuefællesskab kan børnene fordybe sig og lege uforstyrret.

Det æstetiske læringsmiljø er lige så vigtigt som det fysiske miljø, da det påvirker børnenes evne til at finde, undersøge, udforske og skabe. De voksne skal bruge æstetiske læreprocesser til at give børnene indtryk, som de efterfølgende kan skabe udtryk og sætte aftryk på læringsmiljøet. Det æstetiske læringsmiljø skal være dynamisk og tilpasset børnenes interesser og behov og kan for eksempel afspejles gennem udstilling eller ophængning af børnenes kreative produkter.

De voksne skal være bevidst om indretningens og udsmykningens betydning for børnenes lyst til at udfolde sig og lære, og skal derfor arbejde på at skabe æstetiske læringsmiljø, der kan inspirere motivere og udfordre børnene. Møbler bør f.eks. ikke placeres langs væggene, og der skal skabes markeringer i rummet, som bryder ganglinjer og gennemgange, da det har betydning for børnenes fordybelse i legen.

Vores pædagogik skal kunne ses i den indretning, vi har i institutionen. Det skal være tydeligt i indretningen, hvad vi gerne vil tilbyde børnene.

Det er lettere at begynde en leg, når der er eksempler på, hvad der kan leges med, f.eks. ved hjælp af legetøj eller billeder. Når dukken ligger fint i dukkesengen og det lille bord er dækket op, så øger de voksne børnenes lege- og deltagelsesmuligheder.

¹² Kragh-Muller (2015, 83-83)

Leg

Leg er en essentiel del af barndommen og har en værdi i sig selv. Alle børn leger, men ikke alle børn har lige let ved det.

Når vi som pædagogisk tilbud skal sikre, at alle børn får lige deltagelsesmuligheder for legen, kræver det, at vi har viden og kompetencer til at støtte børnene i deres leg og udvikling.

Hvad er leg?

Leg er en vital del af børnenes udvikling og et grundlæggende aspekt af barndommen. Leg er kendetegnet ved en særlig legestemning, og legen er et mål i sig selv uden andet specifikt formål end selve legen. Leg handler primært om processen og nuet.

Leg kan antage forskellige konkrete former såsom fantasileg, konstruktionsleg eller fysisk leg med andre. Men alle former for leg deler den samme stemning, og kvaliteten af leg kommer fra at gøre det sammen og ikke som en isoleret handling.

Det er essentielt at de voksne skaber længere tidsintervaller i løbet af dagen dedikeret til leg for at give gode legemiljøer og overholde forpligtigelsen ift. dagtilbudsloven¹³. God leg tager tid, og undersøgelser¹⁴ viser, at det tager mellem 15 og 20 minutter for børn at organisere en fantasifuld legeaktivitet, der vil resultere i en tilstand af flow. Derfor er det nødvendigt at organisere længere legeperioder i løbet af dagen for at give børnene mulighed for fuldt ud at engagere sig i deres leg. Det er vigtigt at de voksne giver mulighed for selvorganiseret leg og vokseninitieret leg og det er vigtigt at huske på at selvorganiseret leg fungerer bedst for børn med velplejede haver.¹⁵(se også s.4 under Børnesyn)

Den voksnes rolle i forhold til legen

De voksnes rolle i at facilitere leg er afgørende. Når børn leger, leger de for legens skyld. For at sikre, at alle børn har lige muligheder for deltagelse, skal den voksne være bevidst om sin rolle i børns leg. Den voksnes evne til at positionere sig er derfor afgørende for at hjælpe børn, der har svært ved at lege. De kan sidde ved siden af barnet under leg og støtte, hjælpe barnet ved at give ideer til legen eller trække sig fra legen, når den fungerer godt. At finde en balance mellem at lede, følge og understøtte børns leg er afgørende for den voksnes involvering i legen.

Lege- og indgangsstrategier

Endelig er gode lege- og indgangsstrategier¹⁶ afgørende, og de er forskellige afhængigt af barnets alder. Børn skal lære strategier for at deltage i leg, og nogle kan have brug for vejledning og hjælp. For eksempel at spørge "må jeg være med" er ikke en god strategi, da succesraten for at få deltagelsesmulighed den vej er lav. I stedet er det en bedre strategi at observere et stykke tid, og så tilbyde at deltage i en bestemt rolle, eller at hoppe direkte ind, og påtage sig en rolle uden at spørge om lov. Når voksne er opmærksomme

¹³ Børne- og undervisningsministeriet (2018), Den styrkede pædagogiske læreplan

¹⁴ Børne- og undervisningsministeriet og EVA; (2020); Kort om leg

¹⁵ Sørensen, Tea Thyrrø

¹⁶ Børne- og undervisningsministeriet og EVA; (2020); Kort om leg

på disse indgangsstrategier, kan de bedre lette legen og give alle børn lige muligheder for at deltage.

Læring

Læring er en proces, der foregår hele livet, og det sker på forskellige måder og niveauer. Børn har en særlig stejl læringskurve da deres begrebsforståelse, selvforståelse, motoriske færdigheder og verden i det hele taget konstant udvikles og udvides. Læring kan defineres som en proces, der fører til en varig ændring i kapaciteten, som ikke skyldes glimt, biologisk modning eller aldring. Læring er en dynamisk proces, der sker gennem aktiv deltagelse og i samspil med andre¹⁷.

I Klynge NB C arbejder vi ud fra en forståelse af at alt, hvad barnet oplever i løbet af dagen indeholder potentiale for læring herunder aktiviteter, rutiner og leg. Men læring behøver ikke nødvendigvis at være positiv læring. Det er vigtigt at sikre, at det børnene erfarer om sig selv er positivt, og derfor er der fokus på kvaliteten af relations arbejdet.

Vi lærer på forskellige måder, og disse forskellige måder kaldes læringsstile. For at barnet kan udvikle sig bedst muligt, er det vigtigt at tilbyde læring, der er auditiv, visuel, kinæstetisk og taktil¹⁸.

Læring foregår overalt og hele tiden, men der skal stimuli til før, at læringen sker. Ifølge Vygotskys teori om zonen for nærmeste udvikling er det vigtigt at have en passende afstemning mellem sværhedsgraden af den udfordring barnet står overfor, og de kompetencer og ressourcer, som barnet har.

Zonen for nærmeste udvikling hænger nøje sammen med vores evne som pædagogisk personale til at skabe sammenhæng i det lille barns liv. Sammenhæng defineres af en anden teoretiker, Antonovsky¹⁹, ud fra tre parametre:

- **Begribelighed:** En oplevelse af at den fysiske og sociale verden ikke ændrer sig hele tiden, men at der er mønstre, rutiner, årsager og konsekvenser at forholde sig til.
- **Håndterbarhed:** At man har ressourcerne til rådighed for at kunne løse eller forstå de krav man står over for, eller at man har nogle omkring sig man stoler på, der har ressourcerne.
- **Meningsfuldhed:** Barnet skal føle sig som en del af det, der sker, og vil derfor gerne være med. Barnet skal opfatte kravene som meningsfulde udfordringer, og at det er værd at engagere sig.

Børnefællesskaber

Et børnefællesskab opstår, når en gruppe børn er sammen om noget og oplever en følelse af samhørighed. Det er vigtigt at gøre sig pædagogiske overvejelser omkring

¹⁷ Darville, A.; (2010); *Læringsstile i Børnehaven*; Akademisk Forlag. & Illeris, K. (2015). Læring. (S.15) Samfundslitteratur

¹⁸ Darville, A.; (2010); *Læringsstile i Børnehaven*; Akademisk Forlag

¹⁹ Antonovsky (2000), s. 35

børnefællesskaber, da meget af legen, dannelsen og læringen i hverdagen finder sted i fællesskaber, som det pædagogiske personale har etableret rammerne for. Derfor er det afgørende at organisere fællesskaberne på en måde, der kan rumme alle børn og samtidig følge hvert enkelt barns behov, så alle føler sig set og hørt.

Der er visse kriterier for at skabe et godt børnefællesskab. Det skal være trygt, sjovt og lærerigt at være en del af et børnefællesskab. Når de voksne planlægger børnefællesskaberne, er det vigtigt at have fokus på inklusion og mangfoldighed som en gennemgående tanke. Det er en kontinuerlig proces at skabe fællesskaber, hvor alle børn føler sig set og hørt, og hvor der er plads til, at børnene kan lære af hinanden.

Børnefællesskaber kan have mange forskellige former. Alle børn kan præge fællesskabet og bidrage med nuancer, der skaber et berigende læringsrum for alle.

For at sikre de bedst mulige rammer for børnefællesskaber har vi i klynge NB C defineret syv kriterier:

1. Arbejde med relationer
2. Relationer mellem børnene
3. Trivsel i børnemiljøet
4. Indgangsstrategier
5. Inddragelse af børnenes perspektiver
6. Lige muligheder for deltagelse - uanset børnenes forskelligheder
7. Samarbejde med forældrene

Når vi som voksne ønsker at skabe rummelige og integrerede rammer for børn, er det en fordel at tage udgangspunkt i børnenes verden. På den måde kan vi skabe rammer, der tager højde for det, som børnegruppen er optaget af, og arbejde med at gøre læreprocessen meningsfuld ud fra børnenes perspektiv.

Målet er at udvikle sociale færdigheder hos hvert enkelt barn i samvær med andre børn og at sikre, at alle børn opbygger tætte relationer til hinanden. Gennem en tilknytning til en eller flere grupper skal hvert enkelt barn opnå en følelse af selvstændighed og opleve at være værdifuld for fællesskabet.

Forældregruppens rolle

Når personalet skal rammesætte børnefællesskaberne, er det afgørende at inddrage forældrenes rolle som centrale aktører.

Gennem et tæt samarbejde kan forældre og personale samarbejde om at skabe gode børnefællesskaber, også når børnene er sammen uden for institutionens rammer. Forældrene skal fungere som rollemodeller for børnene, og personalet har mulighed for at vejlede forældrene gennem kontinuerlig dialog, hvor de opfordrer til positiv omtale af hele børnegruppen og til at arrangere legeaftaler med forskellige børn. Personalet får også mulighed for at inddrage forældregruppens perspektiver.

Gennem forældresamarbejdet har personalet også mulighed for at være opmærksom på, at alle familier har lige muligheder for at deltage i fællesskabet uanset deres baggrund og kultur. Dette kan omfatte forskellige arrangementer og begivenheder i institutionen.

Børn i udsatte positioner

Inklusion defineres af Københavns Kommune som en vedvarende proces, hvor åbne og udviklingsorienterede miljøer skabes, så alle børn og unge kan føle sig som aktive deltagere i fællesskabet²⁰. Dette princip er det overordnede fokus i klynge NBC's arbejde med børn i udsatte positioner.

Børn i udsatte positioner kan være truet i deres trivsel, selvværd, udvikling og læring på mange måder. Dette kan skyldes hjemlige omstændigheder eller barnets udviklingsbetingelser hvor barnet mangler erfaringer, men også omstændighederne i institutionerne kan føre til udsatte positioner. Der kan være barrierer, der forhindrer børns deltagelse i institutionens hverdagsliv eksempelvis sprogbarrierer.

En udsat position eller manglende erfaring²¹ er ikke en varig tilstand. Mens nogle børn kan opleve længere perioder i udsatte positioner, kan andre have korte episoder som følge af familieforøgelse, skilsmisse eller tabet af en god ven i institutionen. Alle børn kan komme i en udsat position i løbet af deres liv.

For børn er fællesskabet med andre børn det vigtigste og mest betydningsfulde fællesskab, hvor de ønsker at være fuldgældige og anerkendte deltagere.

I vores tilrettelæggelse af arbejdet med børn i udsatte positioner prioriterer vi konsekvent og kontinuerligt arbejde i små grupper. I disse små grupper har vi mulighed for at tilpasse aktiviteterne ud fra de interesser børnene har. Dette skaber en tryk atmosfære, hvor barnet får lyst til at deltage i fællesskabet og samtidig udvikler deres kompetencer. Vi anvender den pædagogiske tilgang kaldet "den pædagogiske bagdør". Det betyder, at vi giver børnene mulighed for at deltage på det niveau, der passer til deres nærmeste udviklingszone.

Ressourceforum/Tværfagligt support

I Københavns kommune anvender vi systematisk Ressourceforum, som er et fast team af sundhedsplejerske, socialrådgiver, tale/høre konsulent, psykolog og støttepædagog tilknyttet hver institution. Disse supportmedarbejdere samarbejder tæt med institutionen om at implementere forebyggende eller proaktive indsatser i læringsmiljøet i forhold til hele børnegruppen og individet.

Ressourceforum er et fast antal gange om året tilpasses den enkelte institutions behov, baseret på børnetallet og sociale normer. Under de fastsatte møder i Ressourceforum tilbydes forskellige former for praksisnær support, herunder observations- og feedbackforløb, dialog om Trivsels- og Omsorgsprofilen (TOPI), sprogvurderingsbaserede indsatser, sidemandsoplæring, sparring og vejledning, flerfaglig refleksion, aktionslæring, udarbejdelse af handleplaner samt implementering og justering af konkrete metoder.

²⁰ Inklusionsguiden af Københavns Kommune, Børne- og Ungdomsforvaltningen marts 2010

²¹ Sørensen, Tea Thyrrø (2020, s. 75)

Forældresamarbejde

Et tillidsfuldt og trygt miljø er afgørende for en åben dialog og et tæt samarbejde mellem forældre og institution. Et godt forældresamarbejde bygger på tillid mellem forældre og personale, ligestilling i mødet og en høj informationsudveksling i begge retninger, med fælles fokus på barnets læring, udvikling og trivsel.

Forældresamarbejdet i klynge NB C er baseret på vigtige principper som er besluttet i forældrebestyrelsen:

- Tydelig forventningsafstemning mellem forældre og institution vedrørende barnets start og overgange mellem vuggestue og børnehave. Alle forældre inviteres til et møde med nærmeste medarbejder ved opstart i vuggestuen.
- Ved overgangen mellem vuggestue og børnehave afholdes et møde, enten individuelt eller sammen med andre forældre, og der samarbejdes omkring overgang til KKFO og skole.
- Klare rammer for samtaler og kommunikation mellem forældre og personale under barnets tid i institutionen. Forældre informeres om passende tidspunkter for at tale med personalet, også når der er bekymringer. Vigtige emner diskuteres uden børnenes tilstedeværelse.
- Vi har et fælles ansvar for barnets trivsel. Løsninger findes gennem et ligestillet fællesskab, hvor forældre respekteres som eksperter på deres eget barn og familieliv, og personalet respekteres for deres faglighed.
- Samarbejde mellem forældre og personale for at støtte alle børns trivsel og deltagelse. Dette inkluderer inklusion af børn i fødselsdagsinvitationer og legeaftaler. Ved fester, arbejdsdage og andre arrangementer sikres lige deltagelsesmuligheder for alle familier ved at variere arrangementstypen, minimere brugerbetaling og tage hensyn til tidspunkt og indhold.
- Systematisk tilgang til forældresamarbejdet fra personalets side. Der anvendes en metode, der sikrer kontakt med alle forældre.

Sammenhæng til børnehaveklassen og fritidsinstitution

Samarbejde og overgange

I Klynge NB C arbejder vi systematisk med at lave gode trygge overgange for barnet mellem hjemmet, vuggestue, børnehave, KKFO og skole. Det vil sige, at vi tilrettelægger overgangene med udgangspunkt i det enkelte barns behov. Det foregår i tæt samarbejde mellem forældre, pædagoger, sundhedsplejersker og lærere på tværs af de forskellige stuer, klasser og institutioner.

I september opstarter børnehaverne storbørnsgrupper for de kommende skolestartere. Børnene får mulighed for at være sammen på nye måder og skabe venskaber. Storbørnsgruppen arbejder i høj grad med trivsel og glæde i forbindelse med overgangen og den selvfortælling, børnene bringer videre med sig i KKFO og skolen. Storbørnsgruppen arbejder med aktiviteter, der understøtter barnets personlige udvikling bl.a. ved at arbejde med mod og et positivt selvbillede. Vi arbejder med sociale

relationer, fællesskaber, sociale spilleregler og værdierne "Tolerance-Respekt-Omsorg og Mod" fra 'Fri for Mobberi'.²²

Stærkt samarbejde

'Stærkt Samarbejde' i Børne - og Ungdomsforvaltningen område Nørrebro/Bispebjerg er et gensidigt forpligtende samarbejde, som sikrer børns trivsel, tryghed - og udvikling i overgangen fra børnehave til KKFO og Skole. Samarbejdet skal understøtte overgangen med en fyldestgørende og konstruktiv vidensoverdragelse. Her skal vi være særligt opmærksomme på børn i sårbare/udsatte situationer. Samarbejdet forpligter institutionerne til at skabe sammenhæng og helhed mellem kommunens forskellige tilbud.

Et fælles årshjul skal være med til at skabe relationer, tilhørsforhold i fællesskabet, og sikre de gode overgangspraksisser. Et inspirationskatalog af aktiviteter, lege og sange, som præsenteres for børnene, vil fungere som et fælles fundament gennem børnehave, KKFO og skole. Vores fokus er at styrke børnenes sociale-, sproglige, - og motoriske kompetencer, samt deres selvhjulpethed. Aftalen med årshjul, konkrete metoder, lege, litteratur og sang samt inspirationskatalog findes i din institution.

Venskabsgrupper

I Klynge NB C arbejder vi desuden med venskabsgrupper, hvor storbørnsgrupperne mødes med hinanden på tværs af klyngen.

Formålet er at give børnene i Klynge NB C en oplevelse af, at de er i stand til at indgå i nye fællesskaber og få nye venner inden opstart i KKFO og skole. Vores antagelse er, at der skabes en god mulighed for at øve sig i at indgå i nye fællesskaber og få nye venskaber ved at storbørnsgrupper mødes på tværs af institutionerne. De trygge rammer som kendte voksne og vennerne fra børnehaven skaber, vil give de fleste børn mere mod på at bevæge sig ud på ukendt terræn, og ind i nye fællesskaber og øge sandsynligheden for nye venskaber.

En tryk start for alle

For de fleste børn repræsenterer starten i vuggestuen den første store overgang i deres liv nemlig overgangen fra hjem til institution. Denne første overgang vil være med til at danne præcedens for de overgange barnet vil komme til at stå overfor fremadrettet f.eks. fra børnehave til KKFO og skole. Derfor har vi i 'Stærkt Samarbejde ved Guldberg skolen' lavet fælles aftaler for den tidlige overgang.

Det betyder at forældrene inviteres til en samtale et par dage før eller efter opstart, hvor vi har en rammesat dialog. Vi deler viden om barnet, familien og institutionen samt forventningsafstemmer. Dialogværktøjet findes i din institution.

²² Mary fonden

Inddragelse af lokalsamfundet

Klynge NB C er beliggende på Nørrebro, hvor vi har mange forskellige muligheder for at inddrage og samarbejde med lokalsamfundet i vores arbejde med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børn. Afhængigt af vores temaer og de kompetencer, vi søger at fremme, kan vi benytte os af følgende samarbejdsmuligheder:

- **Plejhjem:** Vi kan etablere besøgsordninger, hvor børnene interagerer med ældre beboere og lærer om gensidig respekt og værdien af relationer på tværs af generationer.
- **Kirken:** Samarbejde med det lokale kirkesamfund kan give os mulighed for at udforske værdier, traditioner og kulturelle aspekter gennem aktiviteter som fællessang, kunstprojekter eller fortælling.
- **ByOasen:** Vi kan samarbejde med lokale grønne områder og haver, hvor børnene kan udforske naturen, lære om bæredygtighed og deltage i havearbejde eller udendørsaktiviteter.
- **Biblioteket:** Gennem samarbejde med biblioteket kan vi fremme læselyst og litteraturkendskab hos børnene gennem historiefortælling, bogudlån og besøg fra bibliotekarer.
- **Museum:** Musikhistoriske museer, nationalmuseer eller videnskabsmuseer som eksperimentarium, kan være en kilde til berigende oplevelser og læring gennem udstillinger, workshops eller guidede ture.
- **Teater:** Samarbejde med lokale teatre giver børnene mulighed for at opleve forestillinger, deltage i dramaaktiviteter og udfolde deres kreativitet og forestillingskraft.
- **Biograf:** Samarbejde med lokal biograf om film fremvisning med forskellige temaer.
- **Huskunstner:** Gennem samarbejde med kunstnere og kreative fagfolk kan børnene udforske forskellige kunstformer, udtrykke sig kreativt og blive inspireret til deres egne kunstneriske projekter.
- **Naturskoler:** Samarbejde med organisationer, der arbejder med bæredygtighed og naturoplevelser, giver børnene mulighed for at lære om miljøbevidsthed, økologi og respekt for naturen.
- **Musikskole:** Gennem samarbejde med musikskoler kan børnene udforske musik og lyd gennem undervisning, instrumenter og sangaktiviteter.

Disse samarbejdsmuligheder i vores lokale samfund beriger børnenes læringsmiljø. Disse og mange flere samarbejdsmuligheder og tilbud finder du som medarbejder på www.aabendagtilbud.kk.dk.

Alsidig personlig udvikling

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Hvilke tegn skal vi se hos børnene for at vide, at vi har nået målet?

- At barnet afprøver og udforsker vores læringsrum – børnene anvender læringsrummene, som de er tiltænkt.
- At barnet har mulighed for og mod på deltagelse.
- At barnet leger, undersøger og er nysgerrigt.
- At barnet udfordrer sig selv i rammerne og i relationerne.
- At barnet kan udtrykke forskellige former for følelser.
- At barnet kan fordybe sig.
- At barnet viser empati og interesse for andre.
- At barnet tør at bevæge sig rundt på egen hånd.
- At barnet kan opsøge hjælp hos voksne og hos børn.
- At barnet indgår i dialog.
- At barnet har begyndende forståelse for egne og fællesskabets behov.
- At barnet oplever mulighed for flow.

Hvilke kompetencer og handlinger skal vi som voksne kende for at nå målet?

- At guide og støtte den enkelte.
- At give børnene tilpassede udfordringer ud fra barnets nærmeste udviklingszone.
- At kunne anvende metoder fra 'Fri for mobberi' i praksis.
- At kunne justere og afstemme sig i forhold til barnet og barnets udvikling f.eks. gennem tilrettelæggelse og brug af 'Den pædagogiske bagdør'²³.
- At vi skaber alsidige læringsrum og deltagelsesmuligheder, så der er plads til og mulighed for læring for alle børn.
- At vi ser børnenes initiativer og engagement, og vi guider og understøtter dem.
- At vi skal have viden om 0-6-årigs udvikling og børns leg.
- At alle børn har en tæt voksen (en Alfred).
- At vi introducerer og tilbyder forskellige former for fællesskaber.

²³ Pædagogisk idræt, Sandholm Grethe, Eliassen, Ole VIA University College

Social udvikling

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Hvilke tegn skal vi se hos børnene for at vide, at vi har nået målet?

- At barnet er i trivsel, hvilket vi kan se ved glæde, smil, lyst til deltagelse, at det leger og har legelyst.
- At barnet bidrager med idéer til fællesskabet både i aktiviteter, leg og rutiner.
- At barnet er trygt ved de voksne – Det ser vi ved det søger trøst og hjælp.
- At barnet har legerelationer og mulighed for at skabe legerelationer.
- At barnet giver udtryk for, hvad de kan lide og ikke kan lide i fællesskabet.
- At barnet har medbestemmelse og medindflydelse på eget liv.
- At barnet kan være inkluderende i fællesskabet og søger at forstå andres perspektiv.
- At barnet har kompetencer til selv at løse konflikter ud fra dets alders- og udviklingsniveau.
- At barnet har en spirende forståelse for andres behov.
- At barnet kan sige fra og acceptere en afvisning på en hensigtsmæssig måde.

Hvilke kompetencer og handlinger skal vi som voksne kende for at nå målet?

- At de voksne skaber rum for både små og store fællesskaber i løbet af dagen.
- At de voksne formår at positionere sig i forhold til barnets behov.
- At de voksne skaber aktiviteter, hvor de går på opdagelse sammen med barnet.
- At de voksne skaber rum for leg på børnenes præmisser.
- At de voksne anvender systematiske pædagogiske værktøjer, fx SMTTE eller TOPI for at kunne tilpasse læringsmiljøet i forhold til barnets nærmeste udviklingszone og erfaringer.
- At de voksne arbejder med konfliktløsning, f.eks. gennem Fri For Mobberi og *Low Arousal*.²⁴
- At de voksne inddrager børnene og søger at følge børnenes spor.
- At de voksne støtter børnene i at lære legekoder og -regler, og arbejder med hensigtsmæssige indgangsstrategier for leg.

²⁴ Klyngens politik for konflikthåndtering & Hejlskov, B. (2018)

- At de voksne opstiller pædagogiske bagdøre i aktiviteter.
- At de voksne observerer og reflekterer løbende om barnets udvikling.
- At de voksne kan skabe et fælles tredje med børnene.
- At være sikre på at alle børn har en voksen de føler sig trygge ved. (en Alfred)
- At de voksne har fokus på venskabets afgørende betydning for oplevelsen af børnelivet i institutionen.
- At de voksne italesætter følelser, hensigter og barnets egenarter.
- At de voksne selv er rollemodeller – når man møder dem med empati, så smitter det.
- At de voksne skaber forudsigelige overgange i hverdagen.
- At de voksne kan skabe gode legebetingelser både ude og inde.

Kommunikation og sprog

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Hvilke tegn skal vi se hos børnene for at vide, at vi har nået målet?

- At barnet følger sprogets milepæle.
- At barnet leger med sproget, og bruger det varieret.
- At barnet viser interesse, og er deltagende i hverdagens aktiviteter, lege og rutiner.
- At barnet handler logisk på simple instruktioner.
- At barnet kan indgå ligeværdigt i komplekse lege med jævnaldrende/parallellege i vuggestuen.
- At barnet kan fastholde opmærksomhed i dialog, og er opsøgende i kontakt.
- At barnet kan fastholde opmærksomhed i højtlesning.
- At barnet kan aflæse andre børn – sprogligt og nonverbalt.
- At barnet selv kan give udtryk for følelser, ønsker, behov og intentioner.
- At barnet viser interesse for nye ord og begreber.
- At barnet anvender hensigtsmæssige kommunikative strategier – f.eks. peger på bogen eller forklarer med andre ord som alternativ til frustrationer.
- At vi kan se en udvikling i barnets kommunikative strategier.
- At børnene kan aflæse og handle på baggrund af andres perspektiver i lege.
- At barnet viser (spirende) interesse for og genkendelse af skriftsproget f.eks. bogstaver, symboler og logoer.
At barnet viser (begyndende) interesse for ord på skrift, læseretning, forside og bagside, tal, mængder og former.

Hvilke kompetencer og handlinger skal vi som personale kende for at nå målet?

- At de voksne har viden om barnets sproglige udvikling.
- At de voksne er nysgerrige, nærværende og åbne for barnets intentioner, perspektiver og interesser.
- At de voksne har viden om flersprogethed – vi tilegner os viden om familien og barnets sproglige baggrund, og har forståelse for, at flersprogethed ikke er en udfordring. Vi har dialoger med forældrene om deres forståelse af barnets sproglige miljø i hjemmet.
- At de voksne tager udgangspunkt i barnets interesser.

- At de voksne kan arbejde med dialogisk læsning.
- At de voksne husker at bruge åbne spørgsmål – f.eks. *hvad? hvordan? hvorfor?*
- At de voksne lytter til barnet og husker at give det god tid til at svare.
- At de voksne er konkrete i deres sprogbrug – f.eks. *"Kan du række mig den røde bil?"* i stedet for *"Kan du række mig den der?"*.
- At de voksne er tydelige i deres egen udtale – særligt overfor børn med udtaleudfordringer.
- At de voksne synger, læser, rimer og fjoller med ord.
- At de voksne er bevidste om deres kropssprog og placering i forhold til barnet/børnene og øjenkontakt.
- At de voksne tegner og skriver sammen med børnene.
- At de voksne har dialoger bestående af 5 turtagninger.
- At de voksne skaber læringsmiljøer som indbyder til leg gennem visualisering, legetøj og bøger er i børnehøjde.
- At de voksne italesætter handlinger og følelser – både egne og barnets/børnenes

Krop, sanser og bevægelse

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Hvilke tegn skal vi se hos børnene for at vide, at vi har nået målet?

- At barnet viser bevægelsesglæde.
- At barnet har en alsidig kropslig erfaring/kunnen, og gør brug af det.
- At barnet har nysgerrighed på at bruge sin krop og sine sanser - også på nye måder.
- At barnet realiserer sig selv i forhold til selvhjulpenhed.
- At barnet kan deltage i sociale fællesskaber som f.eks. lege, og ikke er begrænset i forhold til motoriske færdigheder.
- At barnet har tillid til og mod på at afprøve nye motoriske færdigheder.
- At barnet udfordrer sig selv motorisk, og anvender kompetencer, der er tillært igennem kropslige lege.
- At barnet kontinuerligt udvikler sig motorisk, og ikke stagnerer i længere perioder.
- At barnet udvikler selvfølelse, selvværd og selvtillid igennem motoriske færdigheder.

Hvilke kompetencer og handlinger skal vi som personale kende for at nå målet?

- At de voksne skaber fokus på at møde og udfordre børnene, der hvor deres motoriske udvikling er.
- At de voksne har en basisviden om de primære sanser, arousal, (muskel)tonus og motorisk udvikling for børn i alderen 0-6 år.
- At de voksne skaber planlagte aktiviteter både inde og ude, der stimulerer og udvikler børns motoriske færdigheder.
- At de voksne er aktive rollemodeller.
- At de voksne i deres fysiske indretning (inde og ude) tilbyder børnene mulighed for alsidig bevægelse og sansestimuli.
- At de voksne kan justere sværhedsgraden i aktiviteten, så alle børn kan deltage.
- At de voksne tænker krop, sanser og bevægelse ind i alle dagens timer.
- At de voksne løbende observerer barnets motoriske udvikling i forhold til trivsel.
- At de voksne griber børneinitierede bevægelseslege og støtter op om dette.

Natur, udeliv og science

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Hvilke tegn skal vi se hos børnene for at vide, at vi har nået målet?

- At barnet viser interesse og reflekterer over forholdet mellem liv og død, både i plante- og dyreriget.
- At barnet udviser hensyn til alle levende væsner.
- At barnet passer på og respekterer naturen, f.eks. rydder op efter sig.
- At barnet tør mærke, sanse og smage på de oplevelser som naturen bringer.
- At barnet løbende opbygger mod til og tryghed ved at være i naturen.
- At barnet undrer sig og eksperimenterer med naturlov, f.eks. graver kanaler til vand.
- At barnet samler effekter fra naturen og kan kategorisere dem.
- At barnet danner egne hypoteser om naturens sammenhæng – hvorfor flyder åen, hvorfor graver ræven huler.
- At barnet ved at kartofler og kødet ikke kommer fra butikken, men ved hvor råvarer faktisk kommer fra.
- At barnet kan bruge naturen til leg – f.eks. at træstammen kan være en racerbil.
- At barnet finder kreative løsningsforslag til, hvordan man løser udfordringer i naturen.
- At barnet har et begyndende kendskab til naturfænomener – som vejrfænomener.
- At barnet viser interesse for faglitteratur og er opsøgende i forhold til faktuel viden.

Hvilke kompetencer og handlinger skal vi som personale kende for at nå målet?

- At de voksne kan følge børnene spor og gå på opdagelse sammen i naturen – og ikke nødvendigvis ved alt om naturen og dens sammenhæng.
- At de voksne introducerer ny viden for børnene – f.eks. arbejder indgående med ræven.
- At de voksne viser interesse for natur og naturfænomener i deres arbejde.
- At de voksne arbejder med fokus, fordybelse, forundring og forsøg.
- At de voksne leger ny viden ind med børnene – f.eks. leger honningbier, der suger nektar.

- At de voksne undres med børnene og samtænker om natursammenhænge.
- At de voksne husker på, at det ikke kræver ekspertviden at arbejde med f.eks. insekter, men at man går undersøgende til værks sammen med børnene.
- At de voksne har viden om, hvor man indhenter relevant viden.
- At de voksne tilbyder alsidige læringsmiljøer - børnenes naturoplevelser.
- At de voksne tilbyder alsidige sanseoplevelser for børnene.
- At de voksne tilbyder udeoplevelser uanset vejret.
- At de voksne er gode forbilleder i forhold til naturoplevelser.
- At de voksne tilpasser naturoplevelserne til børnenes udviklingsniveau - altså man ved, hvornår de tør tage billen i hånden.

Kultur, æstetik og fællesskab

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Hvilke tegn skal vi se hos børnene for at vide, at vi har nået målet?

- At barnet omsætter kulturelle oplevelser og processer.
- At barnet på eget initiativ sætter nye spor ud fra de processer, vi har arbejdet med, f.eks. både før, under og efter aktiviteten.
- At barnet kan udtrykke sig med forskellige udtryksformer.
- At barnet har viden om nærmiljøet.
- At barnet får et begyndende kendskab til forskellige materialer og grundfarver.
- At barnet i fællesskaberne får øje på hinandens alsidige udtryksformer.
- At barnet kan genkende deres nærmiljø, er mere nysgerrige, og opdager i højere grad deres omgivelser.
- At barnet omsætter deres oplevelser til kreative tiltag.
- At barnet genkender traditioner og oplever fællesskabsfølelsen.
- At barnet genkender forskellige kulturelle baggrunde og mangfoldighed.
- At barnet benytter varierede udtryksformer.

Hvilke kompetencer og handlinger skal vi som personale kende for at nå målet?

- At de voksne har viden om klargøring og forberedelse af kulturelle processer.
- At de voksne kan justere sig i forhold til børnegruppen med fokus på det fælles tredje.
- At de voksne kender til og benytter Åben Dagtilbud.
- At de voksne skaber mulighed for at barnet oplever teater, musik, litteratur, træarbejde, formning, billedkunst, arkitektur, kunst- og kulturinstitutioner og digitale medier.
- At de voksne har viden om farvelære og materialelære.
- At de voksne kan planlægge rammen omkring de kreative processer.
- At de voksne kan arbejde med dokumentation af de oplevelser, processer og produkter, børnene skaber.
- At de voksne anerkender børnenes æstetiske processer – Vi tager børnenes udtryk alvorligt.
- At de voksne skaber en åben og nysgerrig dialog om børnenes udtryk, f.eks. gennem ReMida. (overskudsmaterialer/genbrugsmaterialer)

Evalueringens kultur

"Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringens kultur i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø." "Med evalueringens kultur i dagtilbuddet forstås, at lederen har ansvar for, at det pædagogiske personale og ledelsen løbende forholder sig reflektivt til, hvordan de pædagogiske læringsmiljøer understøtter børnegruppens trivsel, læring, udvikling og dannelse.²⁵

I Klynge NB C arbejder vi med flere forskellige metoder til at evaluere og kvalificere vores pædagogiske læringsmiljø afhængig af kontekst:

- Vi arbejder med professionelle læringsfællesskaber i en feedbackkultur både i hverdagen og til planlagte evalueringens møder, stuemøder, teammøder og personalemøder.
- Vi benytter EVA's evalueringens redskab på stuemøder/teammøder.
- Vi arbejder med SMTTE modellen som planlægnings- og evalueringens værktøj.
- Vi arbejder med Sprogblomsten/aktivitetsblomsten som planlægnings- og evalueringens værktøj.
- Vi arbejder med aktivitetskemaer som planlægnings- og evalueringens værktøj.
- Vi indsamler systematiske data og dokumentation for at sætte spot på læringsmiljøet. Dette bruger vi som pejlemærke for, hvor vi skal sætte ind i det pædagogiske læringsmiljø.
- Vi evaluerer vores læringsmiljø på baggrund af data fra TOPI, sprogvurderinger, Sprogtrappen, motorikvurderinger, pædagogisk tilsyn samt KIDS-observationer.
- Vi evaluerer sammenhængen mellem vores læringsmiljø og de 12 læringsmål ved at observere tegn på læring.

²⁵ Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 50-51.

Litteraturhenvisninger

Antonovsky, A. (2000). *Helbredets Mysterium*. København: Hans Reitzels forlag.

Børne- og socialministeriet (2018); Kort om samspil og relationer i det pædagogiske læringsmiljø.

Børne- og undervisningsministeriet (2018); Den styrkede pædagogiske læreplan

Darville, A.; (2010); *Læringsstile i Børnehaven*; Akademisk Forlag

Elverkilde, S.; (2018); *Kvalitet i dagtilbud - Det fælles vidensgrundlag for det fortsatte arbejde med pædagogisk høj kvalitet i klynge NBC*.

EVA; (2017); *Bakspejlet - tema om forældresamarbejde*; <https://www.eva.dk/dagtilbud-boern/bakspejlet-tema-foraeldresamarbejde>

EVA; (2019); *Leg for børn*; EVA-tema nr. 17; <https://www.eva.dk/dagtilbud-boern/leg-boern>

Børne- og undervisningsministeriet og EVA; (2020); Kort om leg

EVA; (2017); *Kvalitet i dagtilbud-pointer fra forskning*

Hundeide, K.; (2018); *Introduktion til ICDP-programmet*; Institut for Relationspsykologi.

Hviid, P (2009); *Relationer blandt børn og børnefællesskaber i dagtilbud*; Dansk Center for Undervisningsmiljø DCUM

Kragh-Müller, G. (2015) *Småbørnsudvikling. I: Cecchin, D. Barndomspædagogik i dagtilbud (s. 73-98)*. København: Akademisk forlag

Hejlskov, B. (2018) *Kort og godt om konflikter og low arousal*. Dansk psykologisk forlag

Rønsholdt J. et. al.; (2013); *Relationspsykologi - i praksis*; Dafolo

EPPSE: findings from Pre-school to end of Key Stage 1, <http://www.ioe.ac.uk/research/153.html>

Winther-Lindqvist, D., Svinth, L.; (2019); *Leg i daginstitutioner*. DPU.

Illeris, K.; (2015); *Læring. Samfundslitteratur*

Bleses, D., Højen, A. (Red.); (2009); *Når børn lærer sprog - Dansk sprogtilegnelsesforskning i et internationalt perspektiv*. Syddansk Universitetsforlag.

Bylander, H., Kjær, T.; (2014); *Sprogets milepæle. Hvornår skal vi være bekymrede for et barns sproglige udvikling?* Dafolo.

Rambøll Sprog; *Sprog - Inspirationsmateriale*; Hjernen & Hjertet, Rambøll.

Sørensen, Tea Thyrre; *Neuropsykologiske udviklingslege (2020)*, Dafolo.

Sørensen, T, T, (2021) *Tilknytning og dannelse i dagtilbud- en neuropsykologisk tilgang til et fælles pædagogisk grundlag (2021)*. Dafolo.

Klyngens politik for konflikthåndtering.